

devesir sent Domènec sobre la taula; e dementre que cascu ab gaug trencava una *lesqueta* del pa ---», traduïnt «valde modicum invenissent --- *buccellam panis cum gaudio frangeret* ---» (p. 473), lliçó del ms. bàsic P 161r2, en lloc de la qual el ms. B porta *lesca*. Del mateix passatge deu ser una *lesqueta de pa*, que Brunel llegeix en un altre fragment ms. de la trad. cat. de la *llegenda Daurada*, de princ. S. XIV (Rom. LIV, 478).

«Portaren lo pa e posaren-lo davant lo Rey e a cascú d'ells, e negú no-y tocà, sperant que portassen la vianda; Phelip, com véu lo pa davant, pres cuytadament un ganivet, e pres un pa, e *lescà*-l tot, e féu-ne dotze *lesques* grans, e adobà-les; com la Infanta véu tal entramès, no-s pogué detenir de riure ---; e axí fon forçat vingués a notícia de Tirant --- e véu les *lesques* del pa que Phelip havia tallat ---; Tirant li levà prestament les *lesques*, mès mà a la bossa e tragué 12 ducats en or, e posà en cascuna *lesqua* un ducat, e féu donar a 12 pobres ---; Tirant donà totes les *lesques*, cascuna ab son ducat, e la darrera se acostà a la boca, e dix una Ave-Maria, e donà-la; --- los --- reys de França --- instituhiren que tots los llurs fills --- ans que menjén lo primer pa que-ls posen davant, ne fan dotze *lesques*, en cascuna posen un real d'argent, e donen-ho --- e com han rebut lo orde de cavalleria posen en cascuna *lesqua* una peça de or --- e per açò, senyor, Phelip ha tallat lo pa e n'ha fetes 12 *tallades*: perquè cascu Apòstol haja la sua», JoMartorell (cap. 101-2, la lliçó del qual comprovo a la prínceps, = Ag. I, 304-306, Riq., 242s.).

No sols de pa sinó de molts aliments: «*lesques* de pa torrat: *bucellas*; *lesques* o troçets de lart o carn-salada grassa», JnEsteve, *LiEleg.*, k-5-a. «Si vols fer *lesques* de formatges bé grasses, fes *lesques* de formatges bé grosses, après ages de la pasta levada axí com damunt és dit, mesclada ab vermels d'ous, molt batuda ab una culera; puys hunta la *lesqua* de formatge dessús e dejús, y mit-la en la paela ab del grex dit, ab poc foc; gira-la adés adés: y com serà cuyta treu-la n y gita ssucre dessús e dejús», fragment que l'arxiver Careta (*Dicc. de Barbr.*, p. 450) treu d'un quèrn sense títol, de lletra del S. XV, contenint diverses fórmules per cuinar, potser identificable (o almenys de font comuna) amb les de Robert de Nola: «*lesques* de formatge fresc» (*Libre de Coc*, § 129, p. 81.1); «si guardes bé trobaràs en la *lesca* / d'aquest fals món arsènic enbolcat», en un poeta anònim del S. XV (*Cançoner de la Univ.*, 312). «*Lesca de pa*: segmentum, section», Busa-N. 1507 (D-III-3.1).

Fins avui segueix essent d'ús general en tot el domini, i amb la repartició regular del timbre de la *é*: *lèska* en català oriental, *lèska* en l'occidental i valenciana, si bé hi ha *lèska* amb *é* tancada excepcional a Mall. (*DFgra.*) i Men. (*AlcM*), amb un tancament que allí es produeix de vegades per la mera acció d'una *ll* (veg. *LLETRA*), i que en aquest cas ha estat generalitzat gràcies al fet que en aquest dialecte *ks* té una *k* de timbre més o menys fortament palatal pertot, timbre que pel contacte tenyeix també poc o molt la *s* immediatament precedent: presa entremig de les tres

palatals, la *e* allà s'ha tancat (com en *llenya*, *lleï* etc.), però és fals que hi hagi tancada en català oriental, com afirma *AlcM*, timbre que no he sentit mai enlloc d'aquest dialecte. Del català va passar manllevat al sard *liesca* «scheggia» (MLWagner, *RFE* IX, 258; Guatnerio, *KJRPb.* XI, 172).

Altrament el mot és viu pertot, fins als extrems del domini, amb el sentit de 'tallada de pa' («rebanada», eiv. PzCabr.); igualment fins al ross., Pirineus Centrals i extrem Sud de València: «*llesca*: rebanada, la porció un parte delgada y larga que se saca de alguna cosa, cortando del un extremo al otro: dízese regularmente del pan y del melón; aunque el Valenciano a la del melón dize *tallada*: y la *tallada* también se dize tajada en cast.: quando se toma por la porción un parte de alguna cosa cortada, separada de otra, como tajada de carne, de queso etc.», CRos, 1764, 141-2.

Hi ha acepcions especials, en diversos llocs dels Pirineus, les Illes i País Valencià: «*lèska*: una penca de cansalada», Estaon de Cardós (1934); 'rodanxa de pa amb mel etc.': «sa criada li pujà un platet de *llesques* dolces», Camps Merc. (*Folk. Merc.* I, 154); 'carena de serra estreta o serrat prolongat' men.: *sə fən də sə lèska*, prop del Boer de Binidonaire, que és dalt de la muntanya, a l'arrendada de la península de Sa Cavalleria (t. Mercadal, 1964). En el Migjorn valencià el mot té el mateix sentit que *lasca* en el castellà de Cuba: 'cada una de les làmines fines en què s'esfulla una llosa'; a Xaló hi ha *El Pla de les Telles* i l'informador m'explica que és perquè hi ha «unes pedres que fan *lèskes* primes»; a Fletx de Laguar, al mig d'un vessant de muntanya, ja força lluny de poblat, hi ha *El Corral de les lèskes* (1963). Vist des d'un altre punt de vista, aquest mateix concepte passa a significar 'esquerda': «quan van a sacà parella van a chapats y chapàn fort en es talons, lo mateix que si anigueren a penjà el cresol en una *llesca* de la pareta», *Canyissaes* (p. 17).

Fora del català el mot, en la mateixa forma i significat, és propi, abans que tot, de la ll. d'oc: el trobem ja en un trobador del període clàssic, Elias Cairel: «franh leu, e fai maynta *lesca*» «se brise facilement, et fait maint morceau»; i en el *Romans dels Anzels Cassadors*, de princ. S. XIV, del roergàs Daudè de Pradas: «prendetz carn de porc grassa e fresca, / o veilla, si-n faitz una *lesca*» «une mince tranche» (Rayn. IV, 49b).

Segueix usant-se fins avui a la major part del domini, si bé no pertot, i aplicat no sols al pa, sinó a les curbitàcies i altres aliments semblants. Parlant d'una síndria: «e d'uno citro barbaresco / se fan passà li rúgi *lesco*», *Calendau* (VII, 45) mentre que deu referir-se a llescar pa en: «galant dedins d'oustau! / --- lou davans-de-fid, / lou taio-*lesco*, li cafid / ---» ('capfoguers'), *Nerto* IV, 47. En el Roergue registren diverses variants: «*lisco*, *lèsco*, *lèsco*: lèche, tranche mince de pain ---» (Vayssier); ¹ bearn. «*lèsque*: lèche, tranche étroite et mince, tranche de lard, de jambon, de pain; moulette, apprête; dans les Landes, clairière étroite» (Palay).